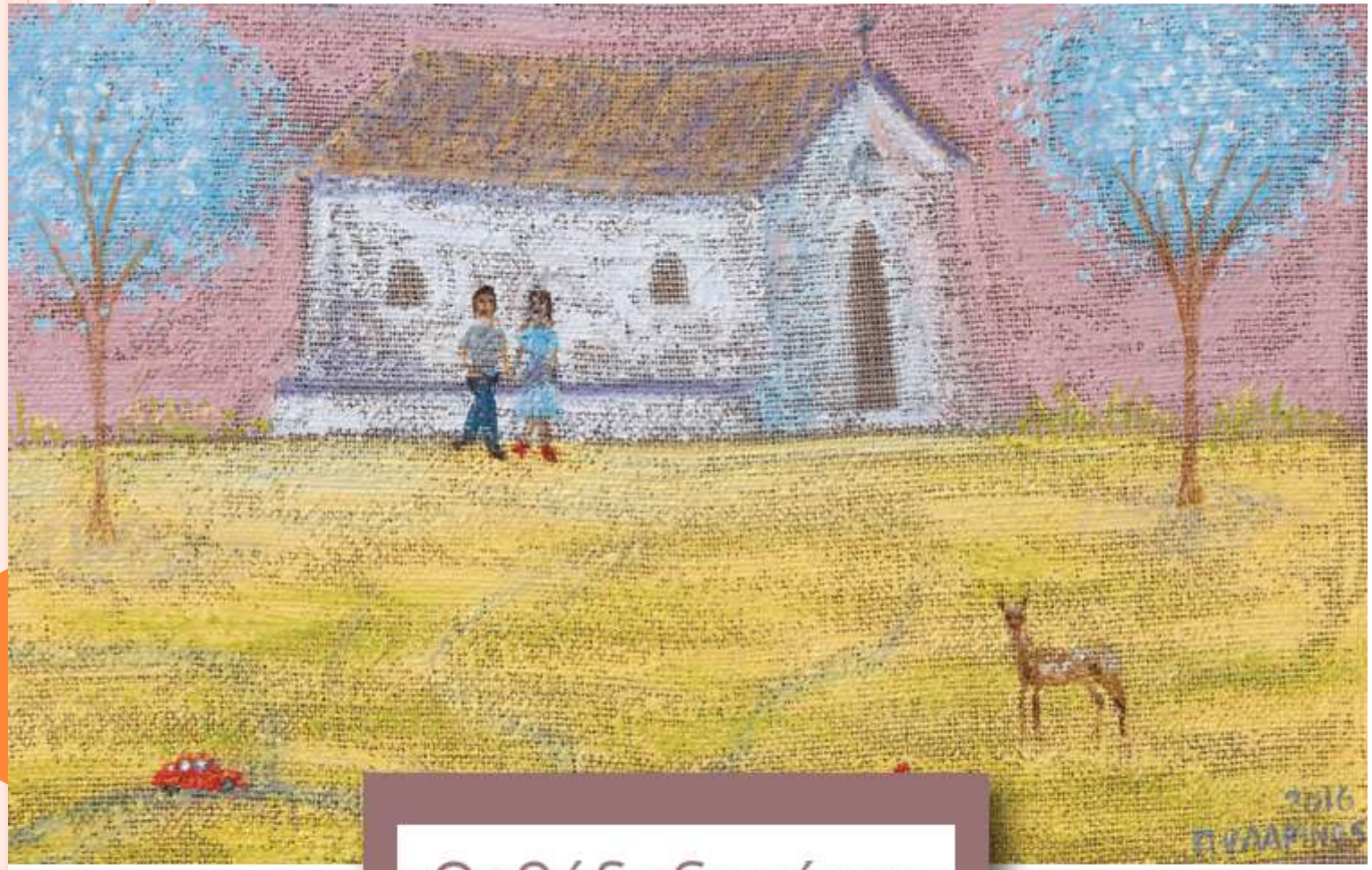

Ορθόδοξη πίστη και λατρεία

Το μαθημα με λιγα λογια…

Το μάθημα «Ορθόδοξη πίστη και λατρεία» αποτελεί την απαραίτητη βάση για τα μαθήματα της Β' και της Γ' λυκείου, τα οποία διαπραγματεύονται τη θέση του χριστιανού στο σύγχρονο κόσμο, τα άλλα θρησκεύματα και τα ηθικά ζητήματα που θέτουν η τεχνολογία, οι βιοεπιστήμες, οι κοινωνικές ανισότητες κτλ.

Η δογματική διδασκαλία και η λατρεία της Εκκλησίας παρουσιάζονται με τρόπο συστηματικό και επιλύονται παράλληλα τυχόν απορίες των μαθητών. Έμφαση δίνεται στο «γιατί», στο νόημα της μετοχής μας στην πίστη και τη λατρεία.

Η πίστη αυτή δεν είναι θεωρητική γνώση αλλά έχει και ηθική διάσταση, καθώς βοηθά τον άνθρωπο να δίνει απαντήσεις στα διλήμματα και τα προβλήματα της καθημερινής του ζωής.

Η διαπραγμάτευση λοιπόν των δογμάτων, των Μυστηρίων κτλ. δε γίνεται ξεκομμένη από τις προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου, αλλά με αναφορά σε ποικίλα κοινωνικά και ηθικά ζητήματα, ενώ μια από τις διδακτικές ενότητες αφορά ακριβώς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του χριστιανικού ήθους.

Μέσα από κείμενα σχετικά με την ορθόδοξη πίστη και λατρεία, οι μαθητές αποκτούν τις στέρεες βάσεις πάνω στις οποίες δομείται η στάση μας απέναντι στα ηθικά ζητήματα της εποχής μας.

Έτσι, από μαθήματα όπως η πίστη, η αγιότητα, το ανθρώπινο πρόσωπο, τα Μυστήρια της Εκκλησίας κτλ., περνάμε σταδιακά στον ορισμό του ήθους, που δίνει απαντήσεις και προτείνει κανόνες και στάσεις απέναντι στα μεγάλα ηθικά, κοινωνικά κτλ. προβλήματα.

Έμφαση δίνεται στη συνέχεια στη χριστιανική διδασκαλία σχετικά με την ανθρώπινη ελευθερία, την έκφραση της αγάπης στο συνάνθρωπο, την ισότητα μεταξύ των ανθρώπων και την ευθύνη μας απέναντι στους συνανθρώπους μας και την κοινωνία.

Η ηθική του χριστιανισμού δεν αντιμετωπίζεται ως κατάλογος έτοιμων λύσεων αλλά ενθαρρύνεται η αυτενέργεια και ο προβληματισμός των μαθητών, ώστε να μπορούν να εφαρμόσουν τις αρχές αυτές σε πλήθος ιδιαίτερων περιπτώσεων, όπως απαιτεί η εποχή μας.

Παράλληλα λοιπόν με τη διδασκαλία των δογμάτων και των Μυστηρίων και μέσα από δραστηριότητες όπως ο διάλογος, η εργασία σε ομάδες κ.ά., οι μαθητές διερευνούν ποικίλα ηθικά ζητήματα που αφορούν το σύγχρονο άνθρωπο και εκφράζουν τις ιδέες τους για την έμπρακτη εφαρμογή της αγάπης, της της αλληλεγγύης και του σεβασμού.

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΘΙΚΗ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΑΣΗ, ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΣΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ:

- Τη δυνατότητα να διατυπώνουν σε κάθε μάθημα τις δικές τους απόψεις και επιχειρήματα, ενώ αντί για την παραδοσιακή μέθοδο των ασκήσεων στο σπίτι, κάθε ενότητα περιλαμβάνει και ειδικό χώρο σημειώσεων, ώστε να ενθαρρύνεται η ελεύθερη έκφραση των μαθητών.
- Την ευκαιρία να αναπτύξουν το γραπτό τους λόγο, την κατανόηση κειμένου και να παρακολουθήσουν την εξέλιξη από την αρχαία στη νέα ελληνική γλώσσα μέσα από κείμενα που και σήμερα χρησιμοποιούνται στην εκκλησία.

Φυσικά, ο ορθόδοξος χαρακτήρας του μαθήματος δεν αποκλείει την παρακολούθησή του και από μαθητές που προέρχονται από μη χριστιανικά οικογενειακά περιβάλλοντα (αλλόθρησκοι, αγνωστικιστές κτλ), οι οποίοι μπορούν έτσι να μάθουν πολλά για το ήθος, τα πιστεύω, τον πολιτισμό κτλ. της χώρας μας, της οποίας και οι ίδιοι αποτελούν μέρος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
- ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
- ΛΑΤΡΕΙΑ ΚΑΙ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
- ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

1.1. Ο άνθρωπος ζει με τον Θεό

- Η παρουσία του Θεού στη ζωή μας δεν είναι μια θεωρητική παραδοχή αλλά καθορίζει όλη τη ζωή μας και συνεπάγεται ηθικές αξίες και στάσεις ως προς τη σχέση μας με τους άλλους ανθρώπους, το φυσικό περιβάλλον κτλ.

1.2. Η πίστη στον Τριαδικό Θεό

- Παρουσίαση της ορθόδοξης διδασκαλίας σχετικά με την Αγία Τριάδα όχι μόνο ως δόγμα αλλά και ως πρότυπο για τις ανθρώπινες σχέσεις και για τη διαμόρφωση της προσωπικής μας στάσης ζωής.

1.3. Η μεταμορφωτική δύναμη της προσευχής στην Ορθόδοξη χριστιανική παράδοση

- Η σημασία της προσευχής ως μέσο επικοινωνίας με το Θεό αλλά και μέσο για την προσωπική μας ανάπτυξη και την εκδήλωση της αγάπης μας προς τους άλλους ανθρώπους.

1.4. Η αγιότητα στην Ορθόδοξη χριστιανική παράδοση

- Εξέταση των αγίων ως παραδειγμάτων ζωής ως προς τα την ηθική μας συγκρότηση, τη στάση μας απέναντι στο Θεό, τον εαυτό μας, τους συνανθρώπους μας αλλά και το φυσικό περιβάλλον.

1.5. Η έννοια του <u>προσώπου</u> στη θεολογία της Ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης

- Κατανόηση των ιδιαίτερων χαρισμάτων του ανθρώπου που τον διαφοροποιούν από όλα τα άλλα πλάσματα
- Συνειδητοποίηση της ευθύνης μας για τη συνεχή προσωπική μας συγκρότηση και ανάπτυξη αλλά και τη στάση μας απέναντι στο συνάνθρωπο και την κοινωνία.
- Η σχέση του αληθινού προσώπου με τα διάφορα προσωπεία = ψευδείς εικόνες του εαυτού μας που προβάλλουμε στους άλλους
- Οι τρόποι υπέρβασης της μοναξιάς
- Δημιουργία υγιών σχέσεων με τους άλλους ανθρώπους βάσει αξιών, υγιής κοινωνικοποίηση και ολοκλήρωση της προσωπικότητάς μας μέσα από τη σχέση μας με τους άλλους ανθρώπους

ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

2.1. «Εις Μίαν, Αγίαν, Καθολικήν και Αποστολικήν…»

- Η Εκκλησία ως θεανθρώπινος οργανισμός αλλά και ως ιστορικός θεσμός, φορέας κοινωνικής αλλαγής και ως παγκόσμια δύναμη που ενώνει τους ανθρώπους και προωθεί κοινές αξίες

2.2. Θεία Ευχαριστία: Η ταυτότητα της Εκκλησίας

- Παρουσίαση του κορυφαίου Μυστηρίου και των εκφράσεών του στην ιστορία και την καθημερινότητα
- Η έννοια της ευχαριστίας-ευγνωμοσύνης για ό,τι έχει αξία στη ζωή μας (οικογένεια, συγγενείς, φίλους κτλ)

2.3. Η <u>ενότητα</u> της εκκλησιαστικής κοινότητας

- Η εκκλησία ως κοινότητα που ενώνει την ανθρωπότητα παρά τις εξωτερικές διαφορές των λαών και παίρνει θέση απέναντι στα παγκόσμια προβλήματα όπως

  1. Ο πόλεμος
  2. Η πείνα και οι κοινωνικές ανισότητες
  3. Η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
  4. Οι συμπαράσταση στους πρόσφυγες
  5. Η υπέρβαση του φανατισμού και της μισαλλοδοξίας

2.4. Το περιεχόμενο της σωτηρίας στον Χριστιανισμό

- Το νόημα της σωτηρίας και η ανάγκη της ανθρώπινης συγκατάθεσης και συνεργασίας
- Η ανακαίνιση του ανθρώπου, της κοινωνίας και του κόσμου
- Η σχέση του ανθρώπου με το Θεό ως ασφαλές κριτήριο για την εκτίμηση της θέσης του μέσα στον κόσμο

ΛΑΤΡΕΙΑ ΚΑΙ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

3.1. Η λατρεία ως έκφραση πίστης

- Τα χαρακτηριστικά της λατρείας και η σχέση της με τα σημεία-ορόσημα της καθημερινότητας και της ζωής μας
- Η λατρεία ως πανανθρώπινο φαινόμενο -δυνατότητα γνωριμίας και με τη λατρεία άλλων χριστιανικών ομολογιών

3.2. Οι γιορτές στην Ορθόδοξη Εκκλησία

- Το μήνυμα των γιορτών για τον πιστό
- Η βίωση των γεγονότων-σταθμών της θείας οικονομίας μέσα από τις γιορτές
- Πολιτιστικές διαστάσεις της αργίας (λαϊκές παραδόσεις κτλ.)

3.3. Η γλώσσα της Ορθόδοξης χριστιανικής Παράδοσης

- Εξέταση των λέξεων ως «συμβόλων»
- Η γλώσσα ως όργανο έκφρασης της αλήθειας
- Το νόημα των εκφράσεων του καθημερινού λόγου που προέρχονται από τη θρησκεία
- Διαχρονική εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας μέσω λειτουργικών και λογοτεχνικών κειμένων

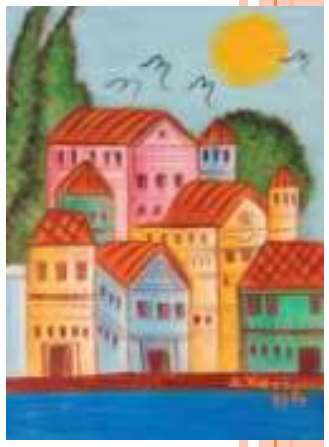

3.4. Είσοδος και ένταξη στην Εκκλησία: Το μυστήριο του βαπτίσματος

- Όπως και το μυστήριο του γάμου που ακολουθεί, το μυστήριο του βαπτίσματος, πέρα από τη σημασία του ως υιοθεσίας και εισόδου στην εν Χριστώ κοινωνία μαζί με τους υπόλοιπους πιστούς, διαπραγματεύεται ζητήματα πολύ σημαντικά για τη ζωή του ανθρώπου, όπως:

1. Η απόκτηση τέκνων
2. Το ξεπέρασμα της ατομικότητας του ανθρώπου
3. Η ευθύνη των γονέων και του αναδόχου για τη μελλοντική πορεία του παιδιού

Σημ. ειδικότερα θέματα βιοηθικής, όπως η παρένθετη μητρότητα, η κλωνοποίηση, η επιλογή φύλου των εμβρύων κ.ά., αναπτύσσονται στο μάθημα Θρησκευτικών της Γ' Λυκείου.

3.5. Το βαθύτερο νόημα του μυστηρίου του γάμου

«Λόγια αγάπης να της λες…Εγώ από όλα τη δική σου αγάπη προτιμώ και τίποτε δεν μου είναι τόσο βασανιστικό ή δυσάρεστο, όσο το να βρεθώ κάποτε σε διάσταση μαζί σου. Κι αν όλα χρειασθεί να τα χάσω, …, κι αν στους έσχατους βρεθώ κινδύνους, οτιδήποτε κι αν πάθω, όλα μου είναι ανεκτά καί υποφερτά, όσο εσύ μου είσαι καλά». Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος

- Το σημαντικότατο αυτό μυστήριο αποτελεί την πρόταση του χριστιανισμού για την αδιάσπαστη ένωση δυο ανθρώπων και την απόκτηση απογόνων. Ειδικότερα θέματα που θίγονται είναι:

1. Η ισότητα του άνδρα και της γυναίκας
2. Τα διαφορετικά χαρίσματα των δυο φύλων και η αλληλοσυμπλήρωσή τους μέσα στη σχέση τους
3. Τα καθήκοντα του ενός μέλους του ζευγαριού προς το άλλο (σταθερότητα της σχέσης, εντιμότητα, ειλικρίνεια, αλληλοκατανόηση, εμπιστοσύνη, σεβασμός και συμπαράσταση)
4. Οι προϋποθέσεις για μια κοινωνία αγάπης γονέων-παιδιών

3.6. Μετάνοια, η υπέρβαση της αμαρτίας

- Η ελεύθερη βούληση του ανθρώπου και η δυνατότητα επιλογής του καλού και του κακού
- Η αυθαιρεσία ως παραβίαση των ηθικών κανόνων και ως απώλεια της ελευθερίας του ανθρώπου
- Η αμαρτία ως «αστοχία» και «αποτυχία» και οι συνέπειές της
- Ο Ιησούς ως παράδειγμα επιείκειας και συγχώρεσης και το χρέος μας να δείχνουμε και εμείς επιείκεια στους άλλους ανθρώπους
- Η ειλικρινής αυτοκριτική μας ως προϋπόθεση της συγχώρεσης από το Θεό και της δικής μας αυτοβελτίωσης
- Το μυστήριο της Μετάνοιας ως άφεση αλλά και αλλαγή τρόπου σκέψης και συμπεριφοράς (μετά+νοώ)
- Η συν-χώρηση ως επιστροφή στην κοινωνία με τους άλλους ανθρώπους

3.7. Η ιεροσύνη στην Ορθόδοξη Εκκλησία

- Ο ιερέας ως ποιμένας, πνευματικός πατέρας και καθοδηγητής και τα ιδιαίτερα καθήκοντα και υποχρεώσεις του
- (διακονία, κοινωνική προσφορά κτλ)
- Η θέση των λαϊκών στην Εκκλησία
- Η ιεροσύνη των γυναικών

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

4.1. Χαρακτηριστικά χριστιανικού ήθους

- Τι είναι η ηθική και οι ηθικοί κανόνες και ποια η αναγκαιότητά τους για τον άνθρωπο και την κοινωνία
- Τι είναι το ήθος
- Διαφορά ήθους και ηθικισμού
- Σχέση πεποιθήσεων και ήθους
- Η ανάγκη αρμονίας λόγων και έργων
- Έμπρακτη εκδήλωση του ήθους:

1. Αλτρουϊσμός ή εγωϊσμός
2. Αγάπη ή μίσος
3. Αλήθεια ή ψέμα

- Η αρετή ως ελεύθερη επιλογή του ανθρώπου
- Τα κίνητρα ως κριτήριο αξιολόγησης των πράξεων
- Γιατί να υιοθετούμε ηθική στάση ζωής και σε τι διαφέρει η χριστιανική διδασκαλία από τους εξωτερικούς τύπους και τα εύκολα «ηθικά συνταγολόγια»;
- Συμβάλουν οι ηθικές αρχές στην ευτυχία μας (ατομική και συλλογική);

4.2. Η <u>ελευθερία</u> του ανθρώπου στην Ορθόδοξη χριστιανική ανθρωπολογία

- Ποιο το νόημα και οι εκφάνσεις της ελευθερίας του ανθρώπου
- Μορφές της ανθρώπινης ελευθερίας (εθνική, πολιτική κτλ).
- Το νόημα και οι συνέπειες της στέρησης της ελευθερίας
- Ελευθερία της βούλησης – ο άνθρωπος ως ον προικισμένο από το Θεό με αυτεξούσιο
- Η ελευθερία της βούλησης και οι δυνατότητες αλλά και οι ηθικές υποχρεώσεις που συνεπάγεται για τον άνθρωπο
- Διαφορές ελευθερίας και αυθαιρεσίας
- Τα όρια της ελευθερίας μας ως προϋποθεση για το σεβασμό της ελευθερίας του άλλο

4.3. Η <u>αγάπη</u> ως πρόταση ζωής στον Χριστιανισμό

«αγάπη δε σημαίνει να δίνεις, αλλά να μοιράζεσαι»Raoul Follereau

- Η έλλειψη αγάπης ως απομάκρυνση από τους ανθρώπους
- Αγάπη και έρωτας
- Η σημασία της αγάπης για τον εαυτό μας και τους άλλους
- Η αναγκαιότητα της συγχώρεσης-η αγάπη ως επίγνωση, σεβασμός και θυσία
- Η αγάπη ως απελευθέρωση από τον ατομικισμό
- Η αγάπη ως μοιρασιά-διαφορά αγάπης και οίκτου
- Μορφές έμπρακτης αλληλεγγύης (απόρριψη βίας, συμπαράσταση στους ανθρώπους που δοκιμάζονται από πείνα, φτώχεια, προσφυγιά κτλ).

4.4. Η διδασκαλία της Ορθόδοξης Εκκλησίας για την ισότητα

- Το νόημα της ισότητας στο χριστιανισμό
- Ανισότητες, παλιότερα και σήμερα (κοινωνικές, οικονομικές κτλ)
- Ισότητα άνδρα-γυναίκας,
- Ισοτιμία όλων των ανθρώπων, ανεξάρτητα από χρώμα, γλώσσα, εθνικότητα, φύλο κτλ.
- Οικονομική ανισότητα-φτώχεια-δουλεία
- Δικαιώματα των παιδιών

4.5. Η θεολογική χριστιανική θεώρηση για την ευθύνη

- Η ευθύνη ως λογοδοσία-νομική έννοια της ευθύνης
- Η ευθύνη ως όριο της ατομικής ελευθερίας που υπαγορεύουν οι ηθικές αρχές.
- Η «συνάντηση» ελευθερίας και ευθύνης ως ολοκλήρωση του ανθρώπου
- Η προσωπική μας ευθύνη για τη βελτίωση του κόσμου
- Ευθύνη αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης- ευμάρεια, ευδαιμονία, κατανάλωση και τα όριά τους

Ειδικότερα θέματα ευθύνης του χριστιανού, όπως η δραστηριοποίηση στο δημόσιο χώρο, την πολιτική, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική δικαιοσύνη, αναπτύσσονται στο μάθημα των θρησκευτικών στη Β' και -κυρίως- στη Γ' Λυκείου.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ:

- Η αναλυτική περιγραφή των ενοτήτων και των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων του μαθήματος, περιέχονται στην ΥΑ 31603/Δ2/2020 Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος των Θρησκευτικών Γενικού και Επαγγελματικού (ΦΕΚ 699 Β')

- Στις διαφάνειες που προηγήθηκαν, δόθηκε μια συνοπτική περιγραφή των πεδίων και θεματικών ενοτήτων, καθώς και οι ηθικές κ.ά. προεκτάσεις τους.

- Η λατρεία, ηθική και διδασκαλία των άλλων θρησκευμάτων (ιουδαϊσμός, ισλάμ, ινδουϊσμός, βουδισμός, κομφουκιανισμός) περιγράφονται εκτενώς στο μάθημα θρησκευτικών της Β' Λυκείου «Χριστιανισμός και Θρησκεύματα».

ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ!!!